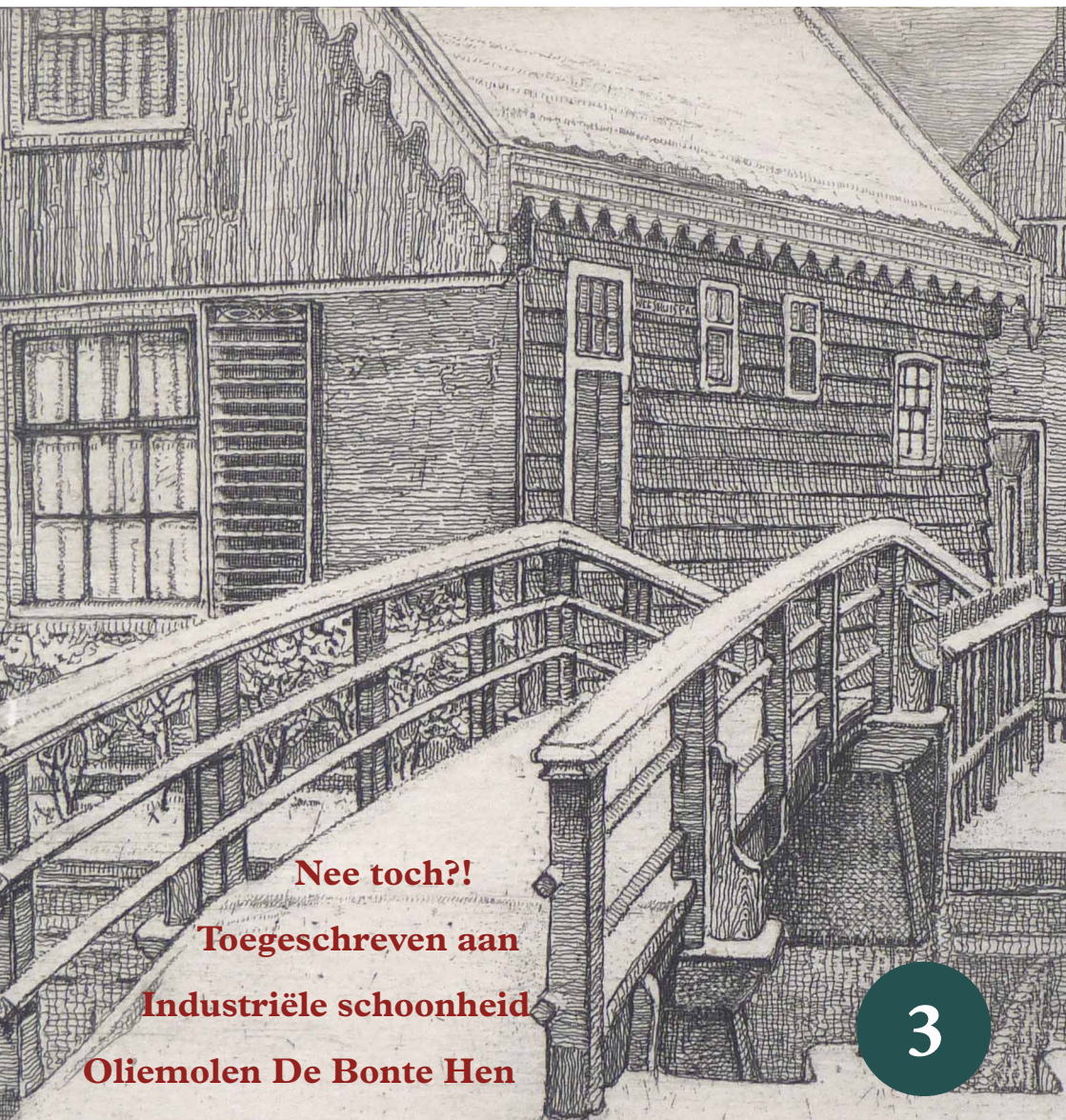
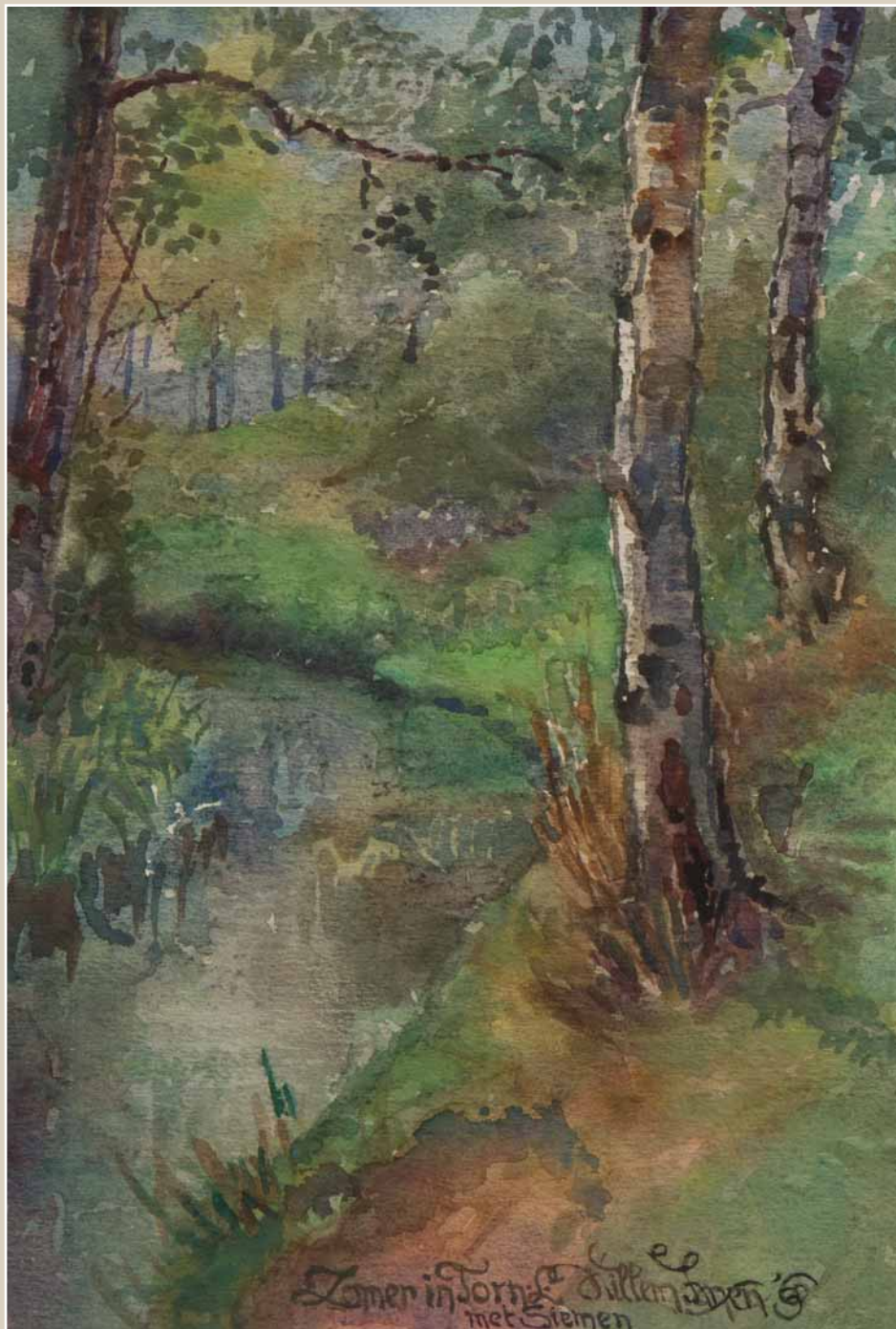

Willem Jansen

BULLETIN

Nee toch?!
Toegeschreven aan
Industriële schoonheid
Oliemolen De Bonte Hen

Willem Jansen, Zomer in Torn met Siemen, 1969

Van de Voorzitter

Een beek, ingebed door met bomen begroeide oevers. Het is een kleine aquarel die Willem Jansen in Brabant op papier zette. Een lust voor het oog, geschilderd met waterverf door iemand die de kunst verstond. Zo'n landschap waarbij je hoopt dat mensen er met hun tengels vanaf blijven. De mens is tot veel moois in staat, tegelijkertijd zou je willen dat men af en toe zijn handen thuis kon houden. Willems handen waren op dat moment, voor zijn doen, ver van huis. Met de trein reisde hij naar het zuiden om een paar dagen bij vrienden te logeren. Even weg bij zijn gezin, even weg uit Westzaan, even weg bij de katten, misschien noemde hij het wel vakantie.

In zekere zin keerden we het afgelopen jaar terug naar de jaren vijftig en zestig van Willem Jansen. Voor vakantie waren veel Nederlanders op hun eigen land aangewezen en een grote groep kwam niet verder dan de eigen omgeving. De bedding van ons dagelijks leven werd aangepast door een onzichtbaar virus. In de media lees ik dat er winnaars en verliezers zijn van deze pandemie. Het gaat dan met name over economische effecten, maar wat de invloed op ons bestaan en welbevinden zal zijn laat zich raden.

In december zijn we gewend om terug te kijken naar de achterliggende maanden. De

Willem Jansen Stichting heeft zijn activiteiten moeten aanpassen. Desondanks werd er een tentoonstelling georganiseerd en werd er veel werk verzet om de collectie te versterken en te beheren. Steeds meer mensen weten ons te vinden met vragen over Willem en Chris of schenken werk zodat ze weten dat er een toekomst is voor hun etsen en schilderijen. Maar we vergaderden niet bij de bestuursleden thuis en een prachtig onderwijsproject rond 75 jaar bevrijding kon geen doorgang vinden. Voor het eerst sinds de oorlog waren de Westzaanse scholen wekenlang gesloten.

Het jaar 2020 verliep anders dan verwacht. Kleine en soms grotere teleurstellingen naast geluk in allerlei soorten en maten. 'Blijf gezond' roepen we tegen elkaar, als een opdracht die, als je hem goed uitvoert, resultaat oplevert. Was het maar zo, het leven laat zich niet zo makkelijk sturen. Ik wens u daarom mede namens mijn medebestuursleden voor het komende jaar veel gezondheid toe, en hoop dat u ons werk blijft steunen. Geniet van de schoonheid die de Jansens vastlegden, kunstenaars die hun eigen omgeving telkens weer met andere ogen wisten te bekijken, en ook dat is een kunst.

Arjen van Ginkel
Voorzitter Willem Jansen Stichting

Willem Jansen, Stilleven met kalebassen

Schenking

Van mevrouw Binsbergen in Bergen (NH) ontving de stichting een schenking van drie werken. Een stilleven met kalebassen in aquarel van Willem Jansen, gesigneerd en gedateerd 1945, een originele en gesigneerde ets van Willem Jansen van het Weeshuispad

Chris Jansen, pelmolen Het Prinsenhof

Willem Jansen, Het Weeshuispad te Zaandijk

in Zaandijk en een olieverfschilderij van Chris Jansen van pelmolen Het Prinsenhof in Westzaan. De ets is ook afgebeeld in het boek Willem Jansen in Zwart-Wit (blz. 68). De werken zijn een mooie aanvulling op de collectie van de stichting.

Chris Jansen, De achtertuin, 1945

Te Koop

TEKENING CHRIS JANSEN

Van Gogh, Oude wijngaard met boerin

Een tekening in sepia van Chris Jansen, gesigneerd rechtsonder en gedateerd '45'. Afmeting: 26 x 25 cm, ingelijst achter glas: 40 x 38 cm. Prijs € 75, over te maken op reknr. NL 52 RABO 0370 1511 19 t.n.v. Willem Jansen Stichting met vermelding 'Chris tekening' en uw adresgegevens.

Bladerend door de plakboeken van Chris wordt duidelijk dat hij een groot bewonderaar was van Van Gogh. Menig afbeelding van zijn werk werd door Chris uitgeknipt en ingeplakt. Afbeeldingen ook die voor Chris - al dan niet bewust - een bron van inspiratie vormden.

Zo brengt Van Gogh op meesterlijke wijze diepte in zijn tekening 'Oude wijngaard met boerin', door de voorgrond met dikke zware krullijnen accent te geven en rustige lijnen te gebruiken in de achtergrond.

In deze tekening doet Chris hetzelfde. Niet met gebruik van kleuren maar met gebruik van lijn en vorm toch diepte in een werk te suggereren. De tekening van Chris is te meer sterk, omdat hij ook op tijd inzag dat het werk 'af' is. Zo maakte Chris ook wel werk waarbij hij, vermoedelijk als gevolg van zijn geestelijke gesteldheid op dat moment, elk vrij stukje papier of doek helemaal vol schilderde of tekende.

Dit zogenoemde 'horror vacui' kan een werk snel te vol en te druk maken, waarmee het ook aan zeggingskracht verliest. Voor meer informatie: info@willemjansenstichting.nl

Volgens het plaatje: P. van Schenkel, 1806-1870

Nee toch?!

Het oeuvre van de schilder Petrus van Schendel (1806-1870) is vooral in trek door zijn maanverlichte landschappen en nachtelijke markten waarin kaarslicht of open vuur voor een lichtgloed zorgen. Kundig geschilderde sfeervolle werken met een romantische uitstraling, waar zeker ook vandaag de dag belangstelling voor is.

Zo ook dit werkje; in een niet te groot formaat, met een mooie - en zeker niet goedkope - inlijsting. Een chique koperen plaatje met naam en geboorte- en sterftejaar maakt het af. Achter op het werk een sticker van een gerenommeerde kunsthandel en een

‘voorraad-sticker’. Kortom, een sieraad aan de wand, wat het voor de eigenaar ook veel jaren is geweest.

Als onderdeel van een inboedel werd Galerie Staphorsius in Westzaan verzocht het werk te taxeren. Hiervoor is niet alleen de afbeelding van het schilderij van belang. De achterzijde van een schilderij is tenminste even belangrijk, en kan veel vertellen over het schilderij. Denk bijvoorbeeld aan annotaties van de schilder zelf, (latere) notities die bijvoorbeeld op het spieraam zijn geschreven, stickers van tentoonstellingen waar het werk heeft gehangen, etc.

Het schilderij moet ergens midden 19e eeuw zijn gemaakt, maar het spieraam komt duidelijk niet uit die periode. Ook de achterzijde van het doek is fris, en zeker geen 150 jaar oud. Een snelle inspectie met een loep van de voorzijde gaf direct uitsluitsel; duidelijk zijn de rasterpunten van de offsetdruk te zien. Het ‘schilderij’ is niet meer dan een (waardeloze) afdruk, waarschijnlijk afgewerkt met een laagje vernis. En wat dan ook opvalt; het deftige plaatje vermeldt de naam ‘Schenkel’ met daarbij het geboorte- en sterftejaar van Van Schendel!

Het was indertijd aangekocht voor 1.800 gulden; de sticker op de achterzijde hoeft overigens niet te betekenen dat het werk ook daadwerkelijk is aangekocht.

Wanneer wordt gedacht aan ‘vals werk’, dan wordt vaak gedacht aan grote meesters en kostbare werken. Maar zeker ook bij kleine(re) meesters komt het - en dan veel vaker - voor.

Wilt u advies over een werk in uw collectie of over een voorgenomen aankoop, neem dan contact op met Galerie Staphorsius.

Een thuistip

John Constable, De baai van Weymouth, 1816

Online. Steeds meer mensen hebben voor deze weg gekozen; thuis veilig achter de laptop en de drukte vermijgend. Is het voor werk, een bijeenkomst, de boodschappen of een consult bij de arts. Ook veel musea haken hierop in en hebben hun online zichtbaarheid vergroot. Op websites worden collecties verder toegankelijk gemaakt en zijn boeiende presentaties te vinden om zo de liefhebber thuis achter het beeldscherm toch kennis te laten nemen van bijvoorbeeld een tentoonstelling.

Zo ook het Teylers Museum in Haarlem, waar nog tot eind januari een overzichtstentoonstelling kan worden bezocht van de Britse kunstenaar John Constable (1776-1837). In een 10 minuten presentatie op de website geeft hoofdconservator Terry van Druten een impressie van deze tentoonstelling.

John Constable, Dedham Valley

John Constable, Het strand bij Osmington Mills, 1816

Met zijn interesse voor meteorologie oefende hij eindeloos om dit vast te leggen; op de achterzijde van het werk werden aantekeningen gemaakt om de weersgesteldheid op die dag vast te leggen. Hij werkte veel buiten, schilderend naar de werkelijkheid wat in zijn tijd toch nog ongebruikelijk was. Tubes verf bestonden er ook nog niet, en gebruikte hij hiervoor varkensblazen. Zijn schetsen in olie verf of aquarel die hij zo maakte - vaak in klein van formaat en vastgeprikt op de deksel van zijn schilderdoos - zijn snel en trefzeker neergezet, met grove verfstreken, toefjes en

spatjes verf. Later zou dit werk een bron van inspiratie zijn voor de impressionisten. Op zijn beurt werd Constable zelf geïnspireerd door 17e-eeuwse Hollandse schilders als Rembrandt en Jacob van Ruisdael; als Constable werk van zo'n oude meester onder ogen kreeg dan schilderde of tekende hij het tot in detail na.

Tijdens zijn leven verkocht Constable in zijn thuisland slechts enkele tientallen werken; tegenwoordig echter wordt hij wereldwijd gerekend tot de beste landschapschilders. Zie verder: teylersmuseum.nl

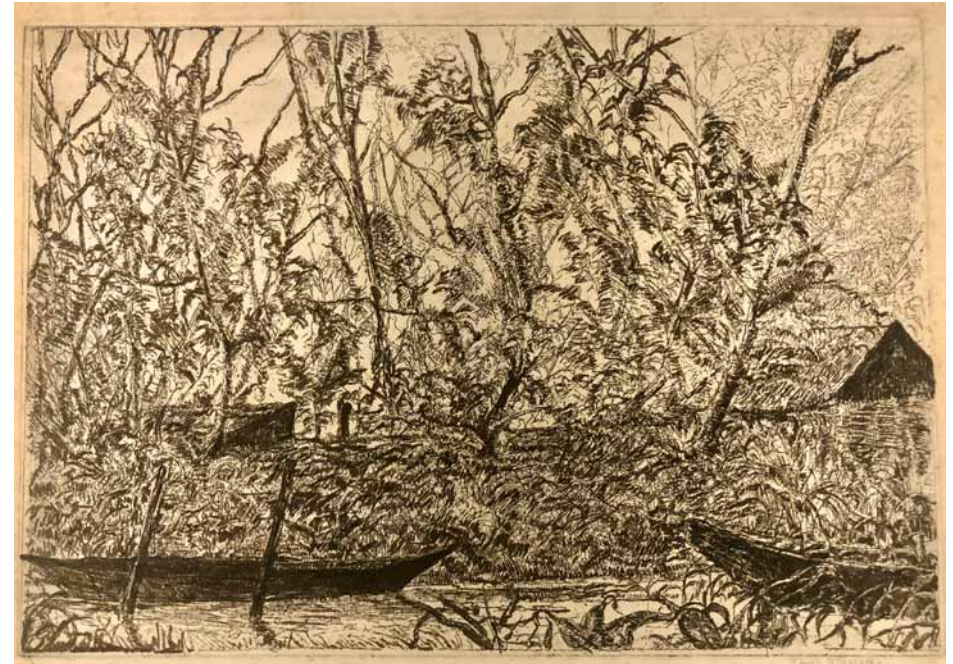
Een stapje verder...

Bij het vergroten van de online zichtbaarheid door musea gaat Het Mauritshuis in Den Haag nog een stapje verder. Het is sinds kort het eerste museum dat helemaal online is te bezoeken, en dat ook nog eens in een extreem hoge resolutie: het eerste gigapixel-museum ter wereld. Hierbij zijn de afbeeldingen ongeveer honderd keer de grootte van de afbeeldingen die met een smartphone gemaakt kunnen worden.

Digitaal kan door de zalen worden gedwaald en worden ingezoomd op alle kunstwerken die er aan de muren hangen. Maar ook op een vaak bombastische lijst die om het kunstwerk heen zit, of de indrukwekkende

plafondschilderingen in het historische gebouw. Op 36 kunstwerken kan de virtuele bezoeker nog eens extra inzoomen en zelfs infraroodbeelden bekijken van de lagen onder de bovenste verflaag. Op deze manier kunnen bijvoorbeeld alle Vermeers, vier Rembrandts, drie Jan Steens, Het puttertje van Fabritius en De stier van Potter tot in het allerkleinste detail worden bewonderd. Het museum gebruikte de sluiting tijdens de eerste lockdown om dit tijdrovende project uit te voeren; iets wat nu met de beperkte toegankelijkheid van musea goed van pas komt.

Zie verder: mauritshuis.nl

Chris Jansen, Westzaan

Schenking

De heer F. Tjeertjes in Wormer schonk de stichting een tekening van Chris Jansen. Het werk is niet gesigineerd maar duidelijk wel door hem gemaakt. De locatie van de afbeelding laat zich moeilijk bepalen, maar zal ergens in Westzaan zijn.

In de collectie van de stichting bevindt zich een ets van Chris Jansen met dezelfde afbeelding. De tekening voor de ets is positief in de etsplaat getekend, waardoor de afdruk in spiegelbeeld is.

Chris Jansen, Westzaan

Industriële schoonheid op de Zaanoevers

Door Arjen van Ginkel

Voordat de sloophamer de Ford-fabriek naar de gallemiezen hielp werd alles leeggehaald. Zodoende eindigde een van de laatste schilderijen die Willem Jansen in opdracht maakte eerst in de vuilcontainer voor het werd gered. Kunst als relatiegeschenk of ter viering van een jubileum, de Zaanse industrie leverde kunstenaars regelmatig werk op. Een reis langs de bedrijvigheid die Jansen vastlegde.

De Zaanstreek gaat er prat op een van de eerste gebieden te zijn waar op grote schaal industriemolens werden ingezet voor de bewerking van grondstoffen. Er werd gemalen, gebeukt, gestampt en gezaagd om zaden, graan, hennep en hout te bewerken. De Zaankanters leefden van de wind. Op het hoogtepunt in 1731 draaiden de wieken van 650 molens. Twee factoren speelden een belangrijke rol bij deze economische ontwikkeling. De nabijheid van Amsterdam, als knooppunt van internationale handel, en de infrastructuur waar de Zaan deel vanuit maakte. Anders gezegd de veenstroom zorgde voor verbinding met de omgeving en de hoofdstad voor de vraag naar goederen.

Met de komst van het Noordzeekanaal (1876) groeide de noodzaak om iets aan het dichtslibben van de Voorzaan te doen en te ijveren voor een nieuwe zeehaven. Eenmaal gerealiseerd opende dat de weg voor nieuwe grondstoffen zoals cacao, rijst, koffiebonen, en cellulose. De veredelingsindustrie bezorgde de streek een 'tweede gouden periode'. Veel ondernemers droegen dezelfde familienamen als de vroegere moleneigenaren. Zij hadden hun molens ingewisseld voor fabrieken, al ging die overgang heel geleidelijk. Windmolens komen veelvuldig voor in het oeuvre van Willem Jansen, maar zijn tijd werd toch gedomineerd door industriële bedrijven waar de productie niet stil hoefde te vallen vanwege het weer.

Willem Jansen, De Hemmes

Oude en nieuwe tijden komen samen in het schilderij van de Hemmes. In opdracht van directeur Honig, van de Stijselfabriek De Bijenkorf, klom Jansen naar het dak van De Bij, de fabriek waar zetmeel uit mais werd omgezet in stijfsel. Vanaf de kant van Koog aan de Zaan had je zicht op de Hemmes. Van oorsprong een eiland in de Zaan, maar door dempingen veranderd in een schiereiland

waar acht oliemolens op stonden. Jansen schilderde de molens in een winterlandschap. Vermoedelijk heeft hij niet dagen van bovenaf, in de kou, de wereld zitten schilderen. Hij zal waarschijnlijk een tekening hebben gemaakt en thuis in zijn warme atelier een beroep hebben gedaan op zijn fenomenale geheugen voor kleur en sfeer.

Molens De Kogmeeuw, De Zeemeeuw en De Oude Zwan

Willem Jansen, Fordfabrieken aan het Noordzeekanaal te Amsterdam, 1958

Het schilderij van de Fordfabrieken aan de oever van het Noordzeekanaal was een relatiegeschenk van schildersbedrijf Molenaar. Het kreeg een prominente plaats in de directiekamer. Maar bij de onttakeling van het bedrijf vond een automonteur het schilderij bij het afval. Hij nam het mee en na restauratie kwam het terecht bij de Zaanadamse Forddealer H.J. Dekker. Indrukwekkend is ook

het gezicht op Zaandam in de richting van de Burcht. Naast de kerktorens wijzen schoorstenen als vingers in de lucht. Het personeel van houthandel Stadlander en Middelhoven bestelde het enorme doek om het 150-jarige bestaan luister bij te zetten.

In het Zaanse Museum hangt het werk van Jansen in dezelfde ruimte als dat van Herman Heijenbrock. Waar bij hem de stank, de

rook, het lawaai en de intensiteit van de arbeid van het doek afspatten schildert Willem Jansen met oog voor detail de gebouwen en het landschap, waarbij zijn prachtige kleurgebruik opvalt. Heijenbrock de schilder van industriële processen met oog voor de misère die dat met zich meebrengt en Jansen die de buitenkant met veel gevoel vastlegt.

Willem Jansen, Gezicht op Zaandam, 1953 (Coll. Zaanse Museum)

Willem Jansen, de Nederlandse Puddingfabriek De Toekomst oftewel Onrust & Hoorn
(Coll. Zaans Museum)

Willem Jansen, werkend aan het schilderij Onrust & Hoorn

Willem Jansen, oliefabriek De Olijftak

Als we de Zaan aan de hand van het werk van Jansen afvaren passeren we de Nederlandse Puddingfabriek De Toekomst oftewel Onrust & Hoorn. Eerst gevestigd in een oude molenschuur later uitgebreid met een stenen fabriek. Tijdens de oorlogsjaren bood Willem aan om de fabriek aan de Oostzijde te schilderen. In ruil hiervoor vroeg hij als loon geen geld maar voedsel: meel en puddingpoeders. De firma had als levensmiddelenfabrikant nog wel de beschikking over dergelijke schaarse etenswaar. Na een eerste 'vooruitbetaling' maakte Jansen een aantal tekeningen en ook foto's van de fabriek vanaf de overkant van de Zaan. Het schilderen zelf deed hij in of bij de bedrijfskantine van de fabriek, waar hij waarschijnlijk een aanvullende 'betaling' kreeg.

Verderop aan de Westzijde had Jansen in 1938 een soortgelijk schilderij gemaakt van oliefabriek De Olijftak aan de Westzijde te Zaandam. Opgericht in 1891 als oliehandel Albert Wijnberg. Het schilderij belandde bij een particulier in Koudekerke, Zeeland. De man had geen weet van de locatie en het onderwerp en wilde het wel verkopen aan de Willem Jansen Stichting. Het schilderij was waarschijnlijk een geschenk ter gelegenheid van het 25-jarige jubileum van directeur D. van 't Kaar. In het moderne fabriekspand werden smeermiddelen geproduceerd zoals rijwielolie, kettingsmeer, lantaarnolie en witte vaseline.

Willem Jansen, Noorderbrug over de Zaan tussen Koog aan de Zaan en 't Kalf, ten noorden van de huidige Willem Alexanderbrug. (Coll. Zaans Museum)

Ter gelegenheid van de heropening van de Noorderbrug op 6 juni 1953 ging Willem Jansen in opdracht van een aantal industriëlen aan de slag. Regelmatig werkte hij in zijn atelier zijn schetsen uit. Van zijn bezigheden bestaan in dit geval foto's waarop hij aan het schilderen is op het terrein van expeditiebedrijf van A. Smit in Koog aan de Zaan. De vernieuwde Noorderbrug is allang weer verdwenen. De tijd slokt veel zaken op, mits je tastbare herinneringen bewaart. Willem Jansen heeft daarvoor gezorgd, soms op eigen initiatief, vaak in opdracht. De schoorsteen moest namelijk wel blijven roken.

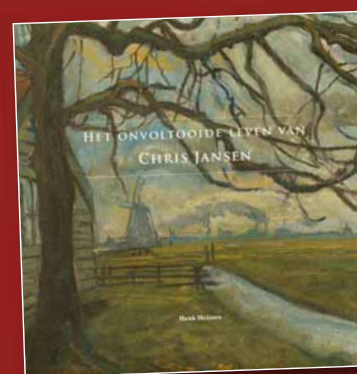

Noorderbrug over de Zaan

Willem Jansen werkend aan het schilderij 'De Noorderbrug'. Hij schilderde in een tijd met minder haast...

DE WILLEM JANSEN STICHTING

Het boek over "Het onvoltooide leven van Chris Jansen" kunt u verkrijgen door overmaking van € 23,95 (incl. verzendkosten), op bank-rekening nr. NL52RABO 03701 51 119, Willem Jansen Stichting, Westzaan.

Secretariaat en ledenadministratie:

Gré Groenveld – Keijning
J.J.Allanstraat 166, 1551 RP, Westzaan
Email: j.groenveld1@upcmail.nl
Tel.: 075 - 63 51 698

WWW.WILLEMJANSENSTICHTING.NL

Toegeschreven aan

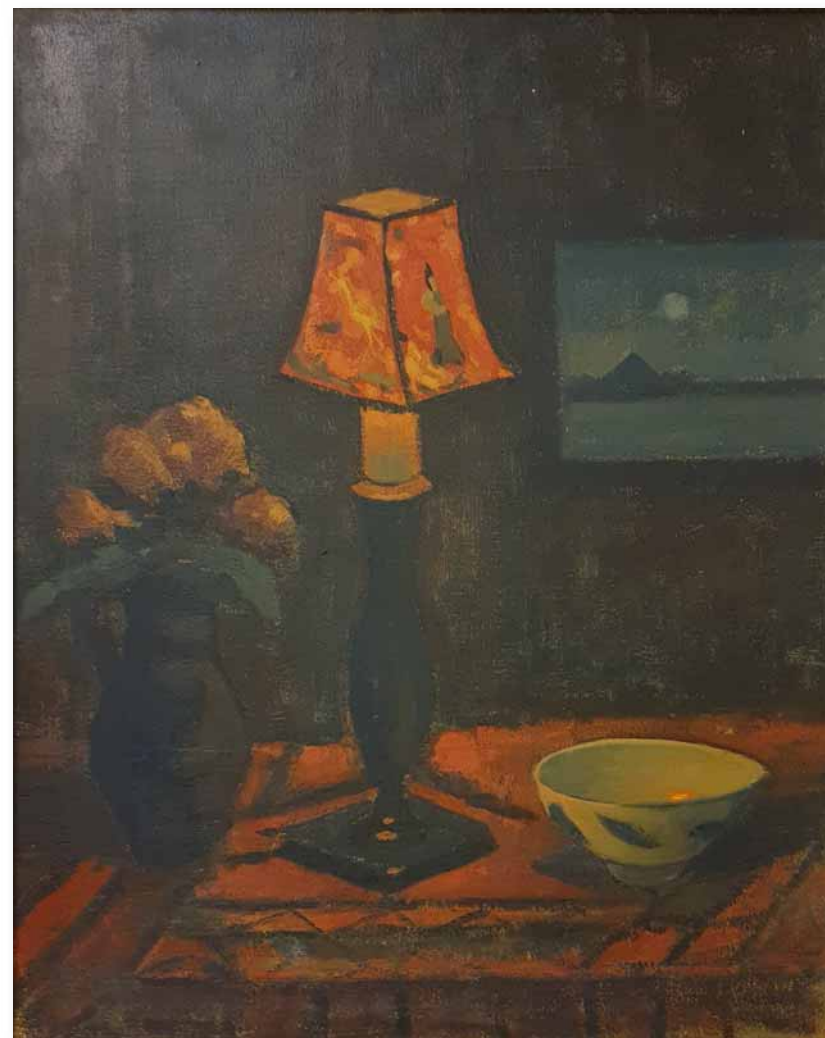

Enkele maanden geleden kwam een schilderij op een veiling; een 'rood lampje' wat werd toegeschreven aan Willem Jansen. 'Toegeschreven', omdat het werk niet is gesigineerd. Het is ook inderdaad niet geschilderd door Jansen; de manier van schilderen is daarvoor te wollig en te stug. Het mist de zwier, de vlotheid en het schijnbare gemak waarmee Jansen zijn schilderijen op het doek aanbracht. Toch is het werk op een bepaalde manier wél 'gesigineerd': rechts naast het rode lampje is nog een schilderij afgebeeld, wat een typisch voorbeeld is van het werk wat Jan de Boer (1902-1988) schilderde. De manier waarop het 'rode lampje' is geschilderd sluit ook helemaal aan bij de stijl van Jan de Boer.

De Boer volgde de Avondtekenschool in Zaandam, ging in de leer bij Willem Jansen en raakte zo ook in contact met andere Zaanse schilders, zoals Jaap Kaal en Cornelis

Willem Jansen, Interieurstuk

Jan de Boer, Interieurstuk

Koning. Zijn ideaal was om zijn leven aan de vrije schilderkunst te besteden. Uiteindelijk kreeg hij van Jansen een goede raad: "Word maar geen kunstschilder, en leer maar een vak". De Boer koos ervoor om huisschilder te worden, en zijn vrije uurtjes bleef hij be-

steden aan zijn schilderkunst, en deed dit in het voor hem zo kenmerkende sobere palet: veelal winterse en avondlijke sfeerlandschappen in gedempte grijze en bruine tinten in een sfeer van mystieke leegheid.

Oliemolen De Bonte Hen

EEN TEKENING MET EEN VERHAAL

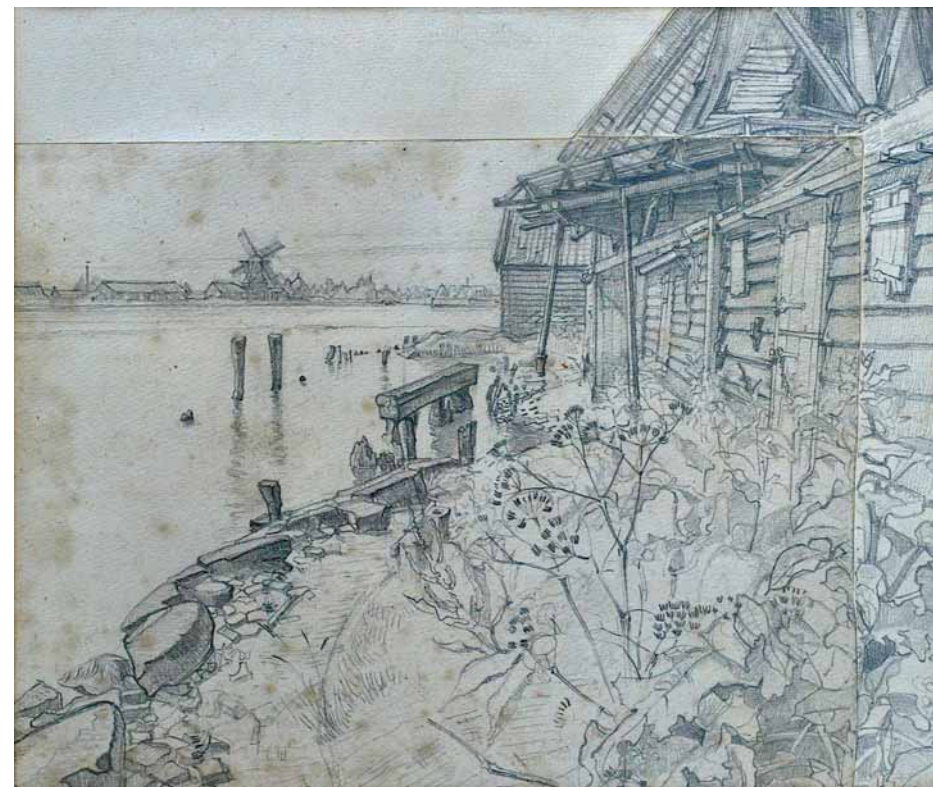

Ook Willem Jansen heeft de teloorgang van de molens in de Zaanstreek voor zijn ogen zien gebeuren. Zo maakte hij in 1925 een ets van pelmolen De Grootvorst aan de Kalverringdijk; een molen die in maart 1928 in vlammen opging. Iets verderop aan de dijk stond al vanaf rond 1700 oliemolen De Bonte Hen, die uiteindelijk in 1926 werd stilgelegd. Het was duidelijk dat hiermee weer een lot was beslecht en de molen zou in de jaren 1930 tot stellinghoogte worden onttakeld. Nog in 1928 maakte Willem Jansen een ets van deze molen, gezien vanaf de landzijde. In dezelfde periode maakte hij deze voorstudie voor nog een ets; en nu de molen gezien aan de Zaan-zijde. Een perspectief wat min of meer met de ets van De Grootvorst is te vergelijken. Helaas is de ets er om welke reden dan ook nooit gekomen.

De Bonte Hen

Aan de tekening, die op locatie gemaakt moet zijn, is te zien dat Jansen op zoek is geweest om de compositie in een goed perspectief met juiste kijklijnen te plaatsen.

Willem Jansen, tekening van De Bonte Hen

Met de eerste tekening was hij kennelijk niet helemaal tevreden en werd deze aan de boven- en rechterkant aangevuld om het hiermee aan kracht te laten winnen. Werkend met wat er op dat moment voorhanden was gebruikte hij hiervoor 'harder' papier met ook een andere structuur, veel minder gevoelig voor de inwerking van invloeden van buitenaf zoals oxidatie- en schimmelplekjes zoals dit wel in de eerste tekening op 'zachter' papier is te zien.

Aan de overkant van de Zaan is oliemolen De Koperslager te zien, die nog lange tijd op windkracht in bedrijf was. In de zomer van 1964 brandde de molen af. Links van De Ko-

perslager staat nog de schuur van oliemolen Het Vette Schaap. Deze molen werd in 1911 afgebroken, waarna het achtkant naar Wijdenes in West-Friesland verhuisde, waar hij als korenmolen weer in gebruik werd genomen.

In de jaren 1970 wist de Vereniging De Zaanse Molen het molenrestant van De Bonte Hen te verwerven en restaureerde de molen terug in zijn volle glorie.

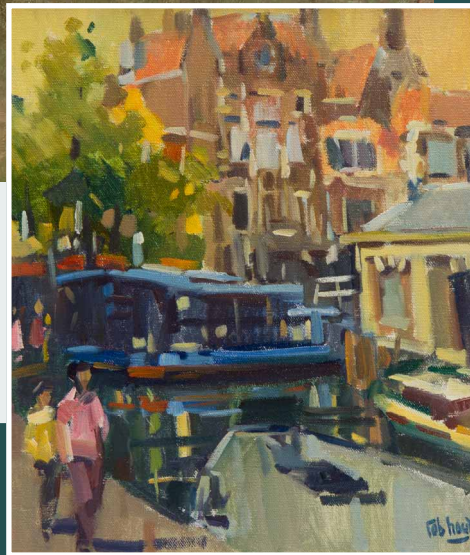
(Met dank aan Ron Couwenhoven voor het duiden van de tekening).

Buiten-gewoon

Buiten-gewoon is een zeer gevarieerde verkoop-expositie van schilderijen, tekeningen en objecten. Kunst ook in verschillende prijsklassen, maar wel allemaal betaalbaar. Voor elke huiskamer is er wel iets te vinden.

Tot en met 23 januari • Dinsdag t/m zaterdag 9 - 17 uur

staphorsius
kunstgalerie en lijstenmakerij

- taxatie & bemiddeling
- inlijsten
- papier- en olieverfrestauratie
- schoonmaken van schilderijen
- in- en verkoop van schilderijen
- kaarten & grafiek